

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ушкалов Леонід. Українське барокове богомислення / Леонід Ушкалов. – Харків: «Акта», 2015. – 221 с.
2. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За ред. Леоніда Ушкалова. – Х.: Майдан, 2010. – 1400 с.
3. Градовський Анатолій. Творчість Г. Сковороди у контексті європейського бароко [Текст] / Анатолій Градовський, Максим Галушко // Українська література в загальноосвітній школі. – К., 2015. – № 4. С. 6–9.
4. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. – К., 1983. – 451 с.
5. Чижевський Дмитро. Історія української літератури: Від початків до доби реалізму. – Тернопіль: Феміна, 1994. – 480 с.
6. Чижевський Дмитро. Український літературний барок: Нариси. – Харків: Акта, 2003. – 460 с.

УДК 81'373.613=133.1=161.1

ЗАПОЗИЧЕННЯ ГАСТРОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ

О. С. Крячек, І. Ю. Проценко

Анотація. У даній статті представлена інформація про запозичення гастрономічної лексики в сучасній французькій та російській мовах. Розглядаються найбільш ефективні причини запозичення та їх види.

Ключові слова: французька гастрономія, гастрономічний дискурс, запозичення, причини, види.

1. Вступ. Французька кухня, не зважаючи на свою самотність, оригінальність, переймала досвід і традиції кулінарії інших країн. Французька кухня по праву вважається національним багатством і навіть особливою французькою філософією. У Франції вперше з'явилися та досягли досконалості багато основоположних понять сучасної кухні. Розвиваючись протягом багатьох століть, гастрономічна лексика змінювалася, зазнавала різні впливи інших мов і різних історичних процесів. Ці мовні тенденції ми можемо помітити, завдяки способам поповнення гастрономічного словника. Це зазначилося французькою мовою і спричинило появу багатьох нових слів, так званих запозичень. Під запозиченням розуміється «елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція й т.п.), перенесений з однієї мови в іншу в результаті контактів мовних, а також сам процес переходу елементів однієї мови в іншу» [1]. Причина проникнення іноземного слова – це в тому числі відсутність відповідного поняття в лексиконі того чи іншої мови.

Завдяки опублікованій у 2010 році бюлетені «Барометр Здорового Харчування INPES» (Institut national de prévention et d'éducation pour la santé), наочно показані деякі результати досліджень, отримані при зіставленні уявлень і практики харчування у Франції між 1996 і 2008 років. Було опитано 4714 осіб у віці від 12 до 75 років. Якщо в 1996 р. «Їжа» в розумінні дорослих французів була «процесом, необхідним для життя», то в 2008 р. 9 осіб з 10 в поняття «кухня» включають «здорове харчування» і «спілкування». Таким чином, ми можемо простежити зміну ставлення французів до їжі [2].

Існує ряд подій і явищ, які безпосереднім чином беруть участь в утворенні нових лексичних одиниць. До таких можна віднести, наприклад, прихильність французів до здорового харчування і способу життя, особливе ставлення до їжі й застільному етикету, а також багата історія французької гастрономії.

Об'єктом дослідження виступають запозичення гастрономічної лексики французької та російської мов.

Предметом дослідження є процеси формування запозичень як спосіб словотворення у сучасній французькій та російській мовах.

Мета даного дослідження полягає в:

- уточненні визначень «запозичення»;
- визначенні місця запозичення в гастрономічній лексиці;
- загальному порівнянні прикладів запозичень гастрономічної лексики в сучасних французькій та російській мовах;
- визначенні продуктивності та використання запозичень в обох мовах дослідження.

Матеріалом дослідження слугують **61 лексема (27 лексем у російській та 34 лексем у французькій мові), отримані методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел французької [3; 4;] та російської мов [5; 6].**

2. Теоретичні основи дослідження. Для того, щоб виявити найбільш ефективні причини запозичень французької мови в області кулінарії та гастрономії, ми скористалися деякими тематичними газетами та журналами: *Le Figaro*, *Cuisine Actuelle*, *Nourri*, а також на франкомовних ресурсах мережі Інтернет.

Запозичення - це процес повного або неповного копіювання слова або виразу однієї мови іншою. Запозичення поширене мовне явище в багатьох мовах. Це можуть бути як прості слова з повсякденного життя, так і наукові терміни. Мова не сліпо приймає запозичення, а асимілює їх, як одну з новоутворених частин лексичної системи.[7].

Процес запозичення слів – природний і необхідний, процес неминучий, тому, що обумовлений торговими, науковими, культурними контактами між народами.

Лексичне запозичення збагачує мову і зазвичай анітрохи не шкодить його самобутності, тому що при цьому зберігається основний, «свій» словник, а крім того, незмінним залишається властивий мові граматичний лад, не порушуючи внутрішні закони мовного розвитку.

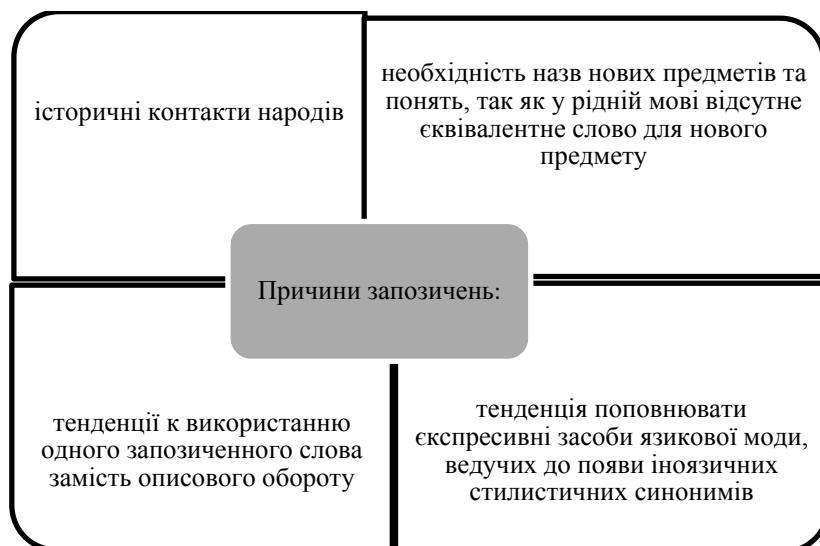
Проблема, як правило, полягає не в запозиченнях, а в тому, хто і як їх використовує. Вибираючи слова, люди повинні звертати увагу на значення, стилістичне забарвлення, вживаність, поєднуваність з іншими словами. Порушення хоча б одного з цих критеріїв може призвести до мовної помилки. Часто буває, що людина, вживаючи іншомовне слово, не зовсім розуміє його лексичне значення.

Таблиця 1 Джерело та епоха запозичення

Причини появи запозичень:

- в мові немає необхідного еквівалента слова і потрібно заповнити цю прогалину для багатьох лексичних сфер мови;
- необхідність зважати на те, що нові запозичення тільки частково збігалися за змістом з їх відповідниками;
- запозичення стають інтернаціональними[1];
- фразеологічна активність слова, різноманітність можливих поєднань з іншими словами та різноманітність вживань.

Таблиця 2 Причини запозичень

3. Типи запозичень в гастрономічному дискурсі французької та російської мов.

Увійшовши в іншу мову, запозичені слова на протязі довгого часу піддавалися процесу адаптації, який полягає в перетворенні їх звукового вигляду, граматичної структури й змісту за внутрішніми законами мови.

При переході слів з іншої мови в російську або французьку відбуваються процеси освоєння. Розрізняють фонетичні, лексичні та граматичні запозичення. Фонетичні. Мови можуть впливати один на одного в області фонетики. Одна мова може перейняти від іншого загальну манеру вимови, мелодіку мови. Вплив двох мов може позначитися і на характері наголосу. Лексичні. Якщо запозичується нове поняття, то мова може запозичувати й нове слово для його вираження. Це один з найпоширеніших типів запозичення. Також, в силу престижності однієї мови в порівнянні з іншою, може запозичуватися слово для вираження вже наявного поняття. Важливою причиною може бути й те, що запозичене слово здається більш точним і виразним, ніж своє. При цьому, для мови вельми істотним є і такий факт, як формальна простота запозиченого слова. Граматичні. Цей тип запозичення вкрай рідкісний. При запозиченні слова має бути зрозуміло в загальних рисах. Легше проникають в мову самостійні й пов'язані граматичні елементи, які обслуговують семантику і граматику всього висловлювання: так, частки, сполучники, сполучні слова запозичуються швидше, ніж прийменники, артиклі, післямови. (Серебреников Б. А.)

А також запозичення бувають декількох типів:

- конотативні (запозичення має своє власне позначення у французькій мові);
- денотативні (іншомовні слова, що позначають конкретні предмети або явища тієї мови, з якої вони прийшли);
- подвійні запозичення (англіцизми у французькій мові, які мають лише французьке походження, тобто запозичені з французького англійською континентальною мовою в попередні історичні епохи).

І бувають декількох видів:

- опосередковані (слова які запозичуються за допомогою будь-якої третьої мови);
- безпосередні (слова іншої мови, які приходять в мову шляхом взаємодії через усну або письмову мову).

У зв'язку з життєвою необхідністю ми стикаємося з гастрономією кожен день. Люди постійно придумують нові рецепти, створюють нові страви, модифікують інгредієнти для них, а також удосконалюють технічне кухонне оснащення. Всі ці зміни стимулюють появу нових слів, що, звичайно ж, відбивається на його словниковому складі, тому що він є найбільш мінливою і рухомою стороною мови. Все це свідчить про те, що гастрономічний дискурс як один з найбільш популярних і схильних до модифікацій лексичних дискурсів, володіє власними словотворчими механізмами, специфічними сферами вживання і різними лінгвістичними особливостями.

Найчастіше французька та російська кухня, запозичуючи нові кулінарні страви, не вносить в них чогось нового і тому не змінює і в мовному плані. Аналіз багатьох рецептів показав, що більшість гастрономічних запозичень прийшло з: 1) англійської; 2) італійської; 3) іспанської. А також: 1) арабської та 2) японської, але вже в меншій кількості.

Приклади англіцизмів серед кулінаронімів: фр. *marmelade* (варення з апельсинів); *fishburger* (риба зі шматочком хліба); *hamburger* (смажена у фритюрі котлета зі шматочком хліба); *cake* (тістечко); *steak* (біфштекс); *nuggets* (шматочки курки або риби, обсмажені в сухарях); *smoothie* (солодкий напій, приготований зі збитих в блендері ягід, овочів або фруктів з додаванням молока, вершків або соку); *cheese cake* (сирна запіканка або сировмісне тістечко-суфле); *muffin* (маленька кругла або овальна солодка випічка з начинкою); *toast* (грінки, скибочки хліба, вмочені в рідке тісто з яйця і молока та обсмажені до золотистого кольору); *sandwich* (різновид бутерброда); *plunk-fine* (шотландське рагу з яловичини); *plum-pudding* (традиційний різдвяний десерт); *bifteck* (стейк-філе - блюдо зі смаженої яловичини); *bishop* (змішаний напій на основі вина та фруктового соку); рос. *джем* (варення з будь-якого фрукту), *крамбл* (пиріг, основа якого складається з масляно-борошняної крихти), *крекер* (хрустке печиво), *панкейк* (американський варіант наших млинців), *ростбіф* (шматок яловичого м'яса, приготований на грилі), *чипсы* (смажена картопля з хрусткою корочкою), *шортбред* (розсипчасте пісочне печиво) і ще дуже багато англіцизмів у зв'язку з пануванням англійської мови в світі.

Якщо говорити про запозичення з романських мов, то в першу чергу, згадують про італійську мову, що залишила глибокий слід у французькій мові. Вона надавала свій вплив двічі: у XVI та XVIII століттях. А. Дармстетер писав, що вплив італійської мови в XVI столітті внесло таке збентеження, що деякі письменники, як, наприклад, Анрі Етьєн, змушені були взятися за перо, щоб захистити чистоту французької мови [8]. Італьянізми починають з'являтися в російській мові приблизно з початку XVIII століття і, в основному, в сфері гастрономії, кулінарії, музики і театральних вистав [9].

Приклади запозичення з італійської мови: фр. *zuchetti* (італійське рагу); *rabioles ou raviolis* (італійські макаронні вироби з тіста з різною начинкою); *cannelloni* (італійське макаронні вироби у вигляді трубочок); *gnocchi* (італійські галушки, зазвичай овальної форми); *lasagne* (макаронний виріб у формі плоского квадрата або прямокутника з соусом і начинкою); *risotto* (поширене блюдо з рису в Північній Італії); *carpaccio* (блюдо з тонко нарізаних шматочків сирого м'яса, приправлених з оливковою олією та оцтом або лимонним соком); *chipolata* (свиняча сосиска); *macaron* (мигдальне тістечко). Зовсім нещодавно французька мова перейняла слово: *scampi* (великі креветки, приготовлені по-італійськи); рос. *вермишель* (макаронний виріб швидкого приготування), *капучино* (різновид кофе на основі еспресо з додаванням підігрітого спіненого молока), *паста* (макаронний виріб з додаванням соусу), *пармезан* (різновид твердого сиру, тривалого дозрівання), *пицца* (національна італійська страва, круглої форми, покритої зверху

томатами та сиром), *spaghetti*, *саями* (різновид твердої в'ялої ковбаси), *еспресо* (гаряча вода проходить через фільтр з меленою кавою).

У XVI–XVIII століттях, французьку мову відчув на собі вплив іспанської мови. Ще в XVI столітті часті контакти, особливо завдяки армійським найманцям і іммігрантам, а також завдяки нашестю іспанських військ під час релігійних війн, принесли до Франції іспанські слова. Особливо відчутно іспанський вплив було в XVII столітті при дворі Людовика XIII у період поширення іспанської літератури [4].

Запозичення з іспанської мови: фр. *chorizo* (свиняча ковбаса з додаванням червоного перцю, зварена в сидрі); *zarzuela* (рибне святкове блюдо з рисом); *pisto* (овочеве блюдо з баклажанів, кабачків, цибулі та томатів); *pipperada* (овочеве блюдо з солодкого перцю і цибулі). Зовсім нещодавно французька мова перейняла слова: *paella* (іспанське блюдо на основі рису, білого м'яса та овочів), *tapas* (страва, що подається до аперитиву); рос. *гаспачо* (суп), *мохито* (охолоджувальний напій на основі рому та листків м'яти).

Російсько-японські культурні та мовні контакти зав'язалися ще в 1697 році, коли Петром I після зустрічі був виданий указ про налагодження торговельних відносин між Росією і Японією. До цього ж періоду відносяться перші запозичення з японської мови, які настільки міцно асимілювалися в російській мові, що сьогодні мало хто знає про їх іноземне походження

Запозичення з японської мови: фр. *sushi* (фрикадельки з рису з рибою в листі водоростей); *miso* (японська соєва паста); рос. *васаби* (гострий японський хрін), *мисо* (японський суп з тофу), *нори* (основа для повного приготування суші), *саке* (рисове вино, зброджування рису та пропареного рисового солоду), *такояки* (смажене м'ясо восьминога на палиці), *темпура* (овочі або м'ясо в тісті на палиці), *фугу* (дуже ядовита риба, яка використовується у кулінарії).

XIX ст. – цей період характеризується найбільш тісними контактами Франції з арабськими країнами, які почалися з колонізації Франції країн Магриба. З магрибського діалекту у французьку мову прийшли арабські запозичення, але на жаль, що стосується кулінарії, то увійшло дуже мало запозичень. Запозичення з арабської мови в російську зазвичай відбуваються за посередництвом західноєвропейських або тюркських мов.

Запозичення з арабської мови: *falafel* (обсмажені в олії кульки з протертих зі спеціями плодів нугу); рос. *халва* (солодощі, готуються з сахару або меду з горіхами), *сироп* (концентрований цукровий розчин), *кофе* (напій зі смажених і перемелених зерен кавового дерева).

Ми можемо помітити, що тут в основному представлені денотативні іншомовні слова, тому що страви національної французької кухні переважають над кухнями інших країн, в тому числі російської кухні. Запозичення є не найпродуктивнішим способом словотворення у французькій мові.

4. Висновки. Потрапивши в іншу мову, запозичені слова на протязі тривалого часу піддавалися процесу адаптації, який полягає в перетворенні їх звукового вигляду, граматичної структури й змісту за внутрішніми законами мови. У запозичених слів ще не простежується багатозначність, оскільки вони перейшли в іншу мову не всім комплексом значень, а лише в своїх номінативних і в номінативно-виробничих значеннях.

Проробивши даний аналіз, ми прийшли до висновку, що все запозичене досить актуальне в сучасній французькій та російській мові. Вивчення лексики сфери харчування за останній час показує, що мова помітно збагатилася новими лексемами, що відносяться до теми здорового способу життя і харчування; для визначення несмачної й нездорової їжі в цілому; для позначення термінів, які використовуються в ресторанному бізнесі, а також нові процеси виробництва, обробки харчових продуктів, їх упакування та використання техніки. Дані зміни у французькій мові, зокрема в гастрономічних та кулінарних впадобань, які відбулися в ці десятиліття, пов'язані з багатьма екстралінгвістичними факторами.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що процес запозичення у французькій мові та російській залишається активним і динамічним у зв'язку з безперервною

еволюцією в області кулінарії та гастрономії як у Франції, так і в усьому світі, а гастрономічна лексика постійно трансформується і поповнюється шляхом таких словотворчих механізмів як: запозичення. Запозичення слів з інших мов відбувалося, відбувається і буде відбуватися за всіх часів і у всіх мовах, так як в процесі свого історичного розвитку окремі народи вступають в різні відносини один з одним. На даний момент найбільше запозичень елементів приходить з англійської мови. Проблема гастрономічних запозичень залишається однією з найактуальніших проблем, яка привертає увагу вітчизняних і закордонних лінгвістів.

Аннотація. В данній статті представлена інформація о заимствовании гастрономической лексики в современном французском языке. Рассматриваются наиболее эффективные причины заимствования и их виды.

Ключевые слова: французская гастрономия, гастрономический дискурс, заимствование, причины, виды.

Abstract: This article provides information about borrowing gastronomic vocabulary in modern French language. The most effective reasons of borrowing and their types are consider in this article.

Keywords: French gastronomy, gastronomic discourse, borrowing, reasons, types.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Википедия.* [электронный ресурс]. // [сайт]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовне_запозичення
2. *Mermet G. La préface de Francoscopie* 2010. // Francoscopie.fr. [электронный ресурс]. URL: <http://francoscopie.fr/>
3. *Academic.* [электронный ресурс]. // Academic Dictionaries and Encyclopedias: [сайт]. [2000-2016]. URL: <http://translate.enacademic.com>
4. *Dictionnaire des termes des plats* [Электронный ресурс]. URL : <https://www.cuisineactuelle.fr/> (дата звернення : 20.10.2018).
5. *Дьяков А. И Dictionary of anglicisms of the Russian Language* [Электронный ресурс]. URL <http://anglicismdictionary.ru/>(дата звернення : 20.10.2018).
6. *Академик.* [электронный ресурс]. // Словари и энциклопедии на Академии: [сайт]. [2000-2016]. URL: <http://translate.academic.ru/>
7. *Горская С. А. Лексика. Фразеология. Лексикология.* 2008 [Электронный ресурс]. URL : http://ebooks.grsu.by/prakt_sov_rus/index.htm (дата звернення : 18.10.2018).
8. *Універсалії у розвитку романських мов Розділ 2 Запозичення з романських мов* [Електронний ресурс]. URL : <http://diplomba.ru/work/76516>

УДК 811.161.2+811.112.2]’42-98:659.1

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОГАНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОГО І УКРАЇНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

А. Г. Кушнір, М. Я. Оленяк

Анотація. Туристична індустрія, це одна з найбільш динамічних галузей, що розвивається в усьому світі. Відмінна риса міста досліджується з лінгвістичної точки зору. Мотиваційна основа добору відповідних засобів вираження з метою реалізації маркетингового потенціалу брендингових текстів досліджується з позицій семантики. Дана робота є собою лінгвістичним аналізом засобів оптимізації маркетингу територій та встановлення ролі мовних засобів в брендинг-дискурсі. Об’єктом дослідження є гасла територіального маркетингу в українській та німецьких мовах, розміщені на інформаційних порталах окремих регіонів і міст.

Ключові слова: неймінг, брендинг, слоган, лінгвістика, метафора.

Вступ. Глобалізація суспільства 21 століття, одним з основних чинників якої є туризм, стирає національно-культурні кордони між державами і відкриває нові можливості для пізнання «своєї» ідентичності і «чужого» соціокультурного досвіду. Все